

ACC. N:R *M 6687 : 1-24*

Landskap: *Småland*

Upptecknat av: *Gunnar Hoberg*

Härad: *Bohuslän*

Adress: *Hässelholm*

Socken: *Lidhult*

Berättat av:

Uppteckningsår: *1940.*

Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Sommarfårens.

sid. 1-11.

It. II: l. 38

*Boskaps skötsel.
(enl. N. M. jägelistan 60). " 12-24.*

Skriv endast på denna sida!

A.-B. GRAHNS BOKTR., LUND

Acc. N.N.

ACC. N:R

M. 6687:1

Landskap: Småland

Härad: Lunnarbo

Socken: Lidhult

Uppteckningsår: 1940.

Upptecknat av:

Adress:

Berättat av:

Född år i

1.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIVSommarfåhus:

Angående sommarfåhus i Gräshult, ett par km. norr om Lidhults by, som förut undersökts (G 805), meddelas. De två husen, som nu (1940) nerfallit och äro utplånade mest alldeles, ligga i utmarkens gräns mot inägor-na. De äro två emedan Gräshult, som nu är en gård, tidigare bestått av två hemmansdelar, som sammanslagits.

De som nu beböa gården vet intet om ifråga-varande sommarlagårdar, de funnos vid deras inflytande 1918. Åldern är okänd, men särskilt gamla kunna de ju g. vara, de äro av vanliga bräder på stolpskorv.

ACC. N^o R

No 6687: 2.

Landskap: Småland

Härad: Summerbo

Socken: Lidhult

Uppteckningsår: 1940.

Upptecknat av:

Adress:

Berättat av:

Född år i

Summerboholm
Hässelholm.2
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Man berättar emellertid att man förr hade
kommit ut hela sommaren utan att ta hem den,
om natten satte man in den i sommarfä-
husen, och där lyöthade man den.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 6687:3

Landskap: Småland

Härad: Sunnerbo

Socken: Lidhult

Uppteckningsår: 1910.

Upptecknat av:

Adress:

Berättat av:

Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Utmed vägen från Lidhult över Håknaböke till landsvägen mot Bredared och till Fensjö ligger ett litet sommarfähus. Det är som byggt av foto ett vanligt brädhus på stomme av stolpar och med spåntak. Golvet är täckt med haln, och man finner därinne några av de gamla träklavarna, att binda fjuren med.

Huset är byggt av nuvarande ägarens far, och är cirka 35-40 år gammalt. Det användes att ställa in kor i, den man hade ute hela sommaren i den skogsmarken där huset ligger. Man nejöthade korna därstädes. Sjäundomligt är att sommarlagården bli-

ACC. N:R

M. 6687: 4.

Landskap: SmålandUpptecknat av: Gunnar HobroHärad: Bohuslän

Adress: _____

Socken: Lidhult

Berättat av: _____

Uppteckningsår: 1940

Född år _____ i _____

vit byggt, då det ligger blott ett par stenkast
från gården. Det ligger i utkanten av beks-
marken och sedan man här går över vägen
går en kort avtagsväg mellan ett par åker-
stycken rakt fram till gården. Platsen
heter Strömhult.

4.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. N:R. M 6687: 5.

Landskap: Småland

Upptecknat av: Gunnar Hobrok

Härad: Summerbo

Adress: _____

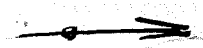
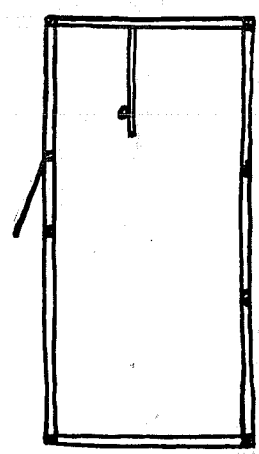
Socken: Lidhult

Berättat av: _____

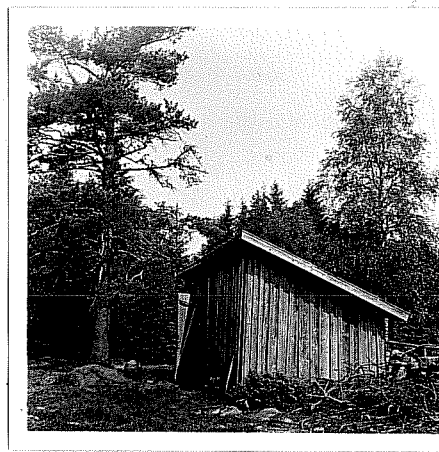
Uppteckningsår: 1940.

Född år _____ i _____

5
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Plan i skala 1:100.

Neg.
I: 10: 104-105

Lidhult, Lidhult sock.

ACC. N:R

M. 6687: 6

Landskap: Småland.

Härad: Summerbo

Socken: Lidhult.

Uppteckningsår: 1940.

Upptecknat av: Gunnar Hovish

Adress:

Berättat av:

Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

I Ysnalts by, Lidhults sn., har följande in-
hämtats av Hugo Pettersson och Peter Svensson
(f. 1866).

Ysnalts by har bestått av två klungor gårdar:
Norragård (4 gårdar) och Lörögård (5 gårdar).
Gårdarna i Norragård voro alla fjärdingar, de
i Lörögård voro om $\frac{1}{3}$ mantal alla utom en, som
var på $\frac{1}{6}$ mantal.

I fråga om bonnafästhus har alla i Norra-
gård haft var sitt, blott en (Hugo Petterssons)
har haft två: emedan man hade betesmark
på två håll. De voro alla byggda av bräder utom
ett, som var byggt av skrätt timmer. Dessa
timmer var hämtat från ett knuttimrat

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

/ 6687: 4.

Landskap:

Småland

Upptecknat av:

Gunnar Hobro

Härad:

Gunnarbo

Adress:

Socken:

Lidhult.

Berättat av:

Uppteckningsår:

1940.

Född år

i

7
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

färlus vid gården. Taktäckning var dels
bräder dels halv. Vid långväggarna hade
man bås med en gång i mitten mellan dem.
I gavlarna hade man dörrarna. Huset
var så beläget att det låg i gränsen mellan
gårdet och betesmarken, och då kunde man
från gårdet gå in genom den ena dörren, me-
dan man genom den andra kom direkt ut
i betesmarken. — I Lörögård hade en
eller möjligen två gårdar sömmarhus.

I Lörögård by hade man laga sluffte år
1870, utfört av lantmätare Modée. Kartan
förvaras väl hos Hugo Pettersson. Denne an-
ser att innan mätningen fanns några som-
marstugor i byn. Skriv endast på denna sida här i stället för den kunde höras
ut höst och vår.

Landskap: Småland

Härad: Söderbo

Socken: Lidhult

Uppteckningsår: 1940.

ACC. N:R

M 6687: 8.

Upptecknat av:

Gunnar Hoboh

Adress:

Berättat av:

Född år i

8
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

markus, utan att man på den tiden tog hem kreaturen varje kväll. Man tog hem dem genom en fästa, som gick genom inägnad. Innan 1870 ansåg man ej sommarfäthusen vara bra, ej reda.

Kreaturens vallning började efter bestämmande på bystämma till början av maj. Vallningen fick byn gemensamt svara för, detta för skiftet. Goda vallpojkar hade man ofta både från torpen, så fick de åtminstone födan. Eldad hade man vallhundar. Kreaturen togs ju på den tiden hem varje kväll till gården på grund av faran för vargar. Man känner ej till några hyddor åt vall-

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 6687: 9

Landskap:

Småland

Upptecknat av:

Jummar Hobro

Härad:

Sunnerbo

Adress:

Socken:

Lidhult

Berättat av:

Uppteckningsår:

1940.

Född år

i

9
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

pojkarna. De fick ju bo en vecka i städer på varje ställe i byn, i ordning efter byns hushållsnummer. Denna ordning bestämdes på bystämmen.

Efter hösts och sädens inbärgande gick kreaturen i bete på slättermarken o. stubbåker (inägorna). Detta inträffade fram i september. Ofta fick de gå på bete på inägorna även så snart snön var gången, och det kunde pågå tills i slutet av maj då sädden var gjord. Då fick kreaturen alltså gå på betesmarken, "på shogen". Bete på inägorna på efter-sommaren kallas, att gå på groe, "groabete". I samband med kårmarkens slätter förekom

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 6687: 10.

Landskap:

Småland

Upptecknat av:

Gunnar Hobro

Härad:

Sunnerbo

Adress:

Socken:

Lidhult

Berättat av:

Uppteckningsår:

1940.

Född år

i

10
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ej sommarfåtusen. Dylik kärrmark hade man ej före 1870. "Stochalagen" var en kärrslätt, "intag", antagligen det enda som fanns inhägnat som vall före 1870 (här förekom ingen dikning eller bölning). Sundars tog man ju i äldre tid kärrhö uti i skogsmarkerna men det var ej områden, kring vilka man behövde gärdsgård.

Angående sommarfåtusen i Gräshult uti Lidhults sn. (se ovan), meddelas, att nu som för äro skogarna Läromäring Kronans, och de arrenderas av bönderna på gården (för 2) i Gräshult. Bönderna där ägde själva blott inägnorna och husen. Man vet ej hur

ACC. N:R

M. 6687 : 11.

Landskap:

Småland

Upptecknat av:

Gunnar Hobro

Härad:

Sunnerbo

Adress:

Socken:

Lidhult

Berättat av:

Uppteckningsår:

1940.

Född år

i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

gamla sommarfästhusen vid Gräshult äro,
men anser att de byggts ungefär samt-
idigt med dylika på många andra platser
(exempelvis den som fästus i Yxusall, som
alla borta).

Att sommarfästhusen försvunnit på många
håll numera beror på att man nu anlägger
betesvallar alltmera. Skogen betas ej så
mycket.

Sommarfästhus skall inom Lidhults sn
även ha funnits i byarna Rammaröd, Års-
hult, Nammarp, Örenshult. Enligt uppgift
har man däremot troligen ej haft sådana
vid Prosthöj.

ACC. N:R M.6687:12.

Landskap: Småland Upptecknat av: Gunnar Hobroh
Härad: Summerbo Adress: _____
Socken: Didhult Berättat av: _____
Uppteckningsår: 1940. Född år _____ i _____

12.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Boskapsshötsel.

svar eml. N.M.:s frågelista nr 60, av Petter
Svensson, Genall, Didhult.

Med "hage" avses gräsmark med blott föga
skog, antingen lövskog eller barrskog. Den
kunde vara inlägnad och nyttjas som bete
för olika husdjur, och kallades därefter häst-
hage, kohage etc. Numera blir hagen oftast
antingen rena skogen eller ock betesvall.
Hagen kunde ligga både i utmarken och
i inägnan.

I skogen avbrände man vedjetand, som
såddes med råg eller sattes potatis på. Detta

Skriv endast på denna sida!

104
5

13.

ACC. N:R M. 6687:13.

Landskap: Luleå Upptecknat av: Gunnar Hobro
 Härad: Summers Adress: _____
 Socken: Kidhult Berättat av: _____
 Uppteckningsår: 1940. Född år _____ i _____

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

brukades under två år och blev sedan åter
skog, ej hage eller äng.

Ängsmarken har fått skota sig själv, från
sen att man tog höet. Höet högs mest i hagen
om där fanns lövskog, björk och asp. De
fin och möjligen getter, men knappast löv-
hönsfärdig.

Ängarna fanns mellan byarnas betesmarker
men för varje by fanns inga gränser mellan
böndernas skog. Häradskallmätning sak-
nas, men sockerskallmätning är det allmän sak-
met: den är blott skog, som församlingen kö-
per och har blott för avverkning, ej för bete
den är en sentida inrättning.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R M. 6687:14.
Landskap: Småland Upptecknat av: Gunnar Hobroh
Härad: Simmerbo. Adress: _____
Socken: Lidhult. Berättat av: _____
Uppteckningsår: 1940. Född år _____ i _____

14.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Nötteatur: Korna voro förs ljusröda eller gul-
aktiga, och mindre än nu till storleken.

Större gårdar hade emellertid köpt från ut-
landet, och så har det med tiden kommit
ut till bönderna. Sålde förbättrande avel
har börjat sätta igång mest under de
senaste 25-30 åren.

Här i trakten har ej skett uppfödning för ex-
port. Men boshapshandlare från trakterna
köpte i Skåne s.k. "Skåningastutar" och
uppförde och körde in.

För cirka 50 år sedan satte man all-
männare upp med hästar i st. för star, det
blev samtidigt med att Halvstad-Polmens

ACC. N:R

M. 6687:15.

Landskap:

Småland

Upptecknat av:

Gunnar Hobro

Härad:

Sunnarbo

Adress:

Socken:

Lidhult

Berättat av:

Uppteckningsår:

1940.

Född år

i

15.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

järnväg kom till. Då gödde man oxarna och sålde till slaktare i Halland. Hästarna köptes myckelt från Halmstad och Ljungby. Även norra hästar ha intkommitt. En hel del hästar köptes uppe i Västbo härad. Hästarna brukades mest till att dra lass på vägar, medan oxarna brukades i jordbruket, att dra karr, plog o. dyli.

Njötning av korna skedde i regel två gånger om dagen. Smörhandlare ute i bygder ködde ikring och köpte oyp smör och ködde och sålde till bagerier i städerna Halmstad, Ängelholm, Hålsingborg.

Tjur hölls av en by eller skundom av en till

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 6687 : 16.

Landskap:

Småland

Upptecknat av:

Gunnar Hobroh

Härad:

Sunnarbo

Adress:

Socken:

Didlult

Berättat av:

Uppteckningsår:

1940.

Född år

i

16.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

tre byar om de var små. De bildade en slags by-
lag, där varje bonde hade hand om tjuren ett
år i sänder. Byte skedde 1 sept. i den ordning
som gårdarna låg, efter bestämmande på
bystämman. Man bidrade ej på säkert sätt
med så att kalvningstiden skulle infalla
på viss lämplig tidpunkt.

Kalven har ej brukat få dia, utan man
har mjötkat och sedan gett kalven diav.

Sedan kalven betäcks första gången efter 18-20
min. kallades den kviga, ko sedan den kalvat
första gången.

Foder: bestod av halv, hö och "sörpa", som be-
stod av vatten från potatiskok, som hölls på

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

H. 6687:17

Landskap:

Småland

Härad:

Sunnerbo

Socken:

Lidhult

Uppteckningsår:

1940

Upptecknat av:

Gunnar Hobro

Adress:

Berättat av:

Född år

i

17
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

hachelse jämta mjöta och havre. Halmen var havre-
halv. Man utfodrade fyra gånger om dagen,
och gav ingen bestämd kvantitet, men rätt
lite var gäng. Drank att föda med förekom
ej. Brännier fanns ej i närheten. Men för
längre sedan i husbetsbränningsens tid,
kunde det väl hända att man kunde föda
med drank. Salt hade man i pulveriserad
form / samma slag som att salta in med / ej i
stenform som nu. Det användes egentligen blott
om det behövdes: om djuren ej ville dricka. Naturlig
hösalt i pulveriserad form fanns ej. Färgen slags
blast användes i utfodringen, men någon kunde
någon gång tas om det var out om det.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R M. 6687: 18.
Landskap: Småland Upptecknat av: Gunnar Hoberg
Härad: Gunnarbo Adress: _____
Socken: Lidhult Berättat av: _____
Uppteckningsår: 1940. Född år _____ i _____

18.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

I nödlider togs kalven från taken, häng
dickavfall ("skuler") åt grisen. Vill godvilligen
tog man de äldsta och de som var sämst i
hyötkningen, och togs om de blev gamla el-
ler såldes till andra trakter som drögare:
östgötar köpte här nere på marknader. Deras
utfodring bestod mest av bättre foder, mer hö
och gärna potatis småskurna så de ej sat-
tes li kalven. Man brukade vatten i brun-
nen, ej i fähuset, i regel en gång om da-
gen.

Petersgängen: man förelåg ej någon märk-
ning: man kände igen djuren på färg m.m.
och de gick själva hem dit de skulle!

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 6687: 19.

Landskap: Småland

Härad: Summerbo

Socken: Lidhult

Uppteckningsår: 1940

Upptecknat av: Gunner Stoboch

Adress:

Berättat av:

Född år i

19.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Skuttho: till detta taggs en som var
nest säker att gå hem björ.

Vallpojkar aldrig flicher / började vid 9-10
års ålder. De hade lur av bockhorn.

En redskap att hindra djuren bryta genom
gårdsgränder: "raka": bestod av en träslapp
som hängde ner för ögonen, bunden vid hör-
nen. Ett annat redskap var en avlångt
trästycke med hål genom att sätta på hör-
nen, som var förlångt i ändarna att hå
sätta på trillor av trä.

Både för får och kor användes "klampa":
en träklump, som hängde ner vid halven,
och var genomslagen av två genomgående

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 6687: 20.

Landskap:

Småland

Upptecknat av:

Gunnar Hoberg

Härad:

Söderbo

Adress:

Socken:

Lidhult

Berättat av:

Uppteckningsår:

1980.

Född år

i

20

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

primar. "Kräggler" kallades anordning att hindra korna att njötta sig själva. bestod av två trä sammanförda öar raderade och med primar genom som tog emot i sidorna. Om korna ville stänga kunde man säga av hornen om de ville stänga ett par centimeter.

Man hade ingen särskild föreställning om olika växter som satte speciell smak på njötten, blott antog man att den kunde ta smak av bete på klövergrova.

Njötningen i fåtuset / eller sommarfåtuset / ej i fallor etc.

Njötning i ggr om dagen ej vanlig förrän

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 6687: 21.

Landskap: SmålandUpptecknat av: Gunnar HobergHärad: Summerbo

Adress: _____

Socken: Lidhult

Berättat av: _____

Uppteckningsår: 1940

Född år _____ i _____

21
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

i senare tid, blott förekommande vid kalvning,
om juvel var för stort.

Sällan har man låtit ut kor åt andra, som har
bete. Körning med korna förekom mest på
mindre ställen.

Hästen fick havre, hachelse, hö. Bröt hade
man med sig på resor, och även hö. Bröd
fick den även till julen. En häst som inte
skade för mycket arbete skulle ha 1 fot =
(15 kg. 6 fot = 1 tunna) havre per vecka, + hö.
Löst gavs honom av asp. På sommaren bete
på härdrottsbete som hägnades till hage, helst
härta gården. För gång på sankmark på-
sattes "häststräskor".

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 6687: 22.

Landskap:

Småland.

Upptecknat av:

Gunnar Hobroh

Härad:

Sunnerbo.

Adress:

Socken:

Lidhult.

Berättat av:

Uppteckningsår:

1940.

Född år

i

22

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Fären: man hade ej mycket får här, man har ej lämpliga betesmarker. Getter äro sällsynta, den hade man framförallt för mjölkens skull, på småställen, där man ej hade kor. Fären mjölkade man ej. Får har tagits till lejdning i de lämpliga marker för fårbyte som finns i så hög grad i området kring Hallandsgränsen, i Tömsjö m.m.

Svin: de äldre sorterna voro fläckiga. Endast i kanten av socknen mot Ådusjö fanns bolskogar, där man bjöde in svinen, där kunde de gå gen hela vintern. Det var vid sjö och gås vid nordöstra kanten av socknen (belägen inom S. Ummarjös t.?).

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M 6687: 23.

Landskap:

Småland

Härad:

Söderbo

Socken:

Lidhult

Uppteckningsår:

1940.

Upptecknat av:

Gunnar Hobro

Adress:

Berättat av:

Född år

i

23.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

De svinen voro på stall (inombes) fodrades de med potater, skuler m.m. Man har ej haft en särskild gödsia. Ingen särskild beteschark eller stubbåker användes för svinen. Svinets synes vara ohänt. Men när "ringa" grisarna var vanligt om de bökade.

Man hade ej särskilda hus eller anordningar i öfrigt i fäthuset för olika djur, utan samma plats för kor, oar och hästar. Djuren voro bundna vid väggen, stod i bås, och bindslena voro kedjor i väggen fästa vid klavar kring halsen på djuren. Den raka delen av klaven kallas "nackabandet" och den böjda delen "klavbågen". När ta ut gödseln kallades att "mörka".

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 6687: 24.

Landskap: Småland

Upptecknat av: Gunnar Hobroh

Härad: Sunnerbo

Adress:

Socken: Kieklult

Berättat av:

Uppteckningsår: 1940.

Född år i

24

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

och gödseln togs ut genom "nååkedörren".

(Kerjonta tin bindlena i fahuset, vora
antingen fasta i fotträet eller ok löjta de
jitt på en lodrät stång).